

EUROPEAN REFORMS BULLETIN 2019 No 2

European Reforms Bulletin

2019

scientific peer-reviewed journal

No. 2

Founded and edited by Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité).

Tel.: +352661261668

e-mail: bulletin@email.lu

http://cers.eu.pn/bulletin.html

Editorial board: Yeskov S. (D.Sc., Assoc. Prof., Luxembourg, editor-in-chief), Zaiets O. (PhD, Assoc. Prof., Luxembourg, deputy editor), Dymarskii I. (D.Sc., Prof., Russian Federation), Kaluzhnyi R. (D.Sc., Prof., Ukraine), Karchevskiy N. (D.Sc., Prof., Ukraine), Korystin O. (D.Sc., Prof., Ukraine), Kretova A. (PhD, Russian Federation), Nedodaieva N. (D.Sc., Prof., Israel), Rozovskiy B. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zablodska I. (D.Sc., Prof., Ukraine).

European Reforms Bulletin is an international, multilingual (English, Ukrainian, Russian), scholarly, peer-reviewed journal, which aims to publish the highest quality research material, both practical and theoretical, and appeal to a wide audience. It is an official bulletin of the Centre for European Reforms Studies and is published 4 times a year (quarterly). It includes articles related to legal and economic issues of reforms in European Union and Europe-oriented countries, including efficiency and experience of these reforms, comparative studies on all disciplines of law, cross-disciplinary legal and economic studies, and also educational issues. It welcomes manuscripts from all over the world, in particular from countries which made European choice recently. It accepts articles from professional academics, researchers, experts, practitioners and PhD students.

Responsibility for the accuracy of bibliographic citations, quotations, data, facts, private names, enterprises, organizations, institutions and government bodies titles, geographical locations etc. lies entirely with authors. All the articles are published in author's edition. Authors must accept full responsibility for the factual accuracy of the data presented and should obtain any authorization necessary for publication. The editorial board and the Centre for European Reforms Studies do not always share the views and thoughts expressed in the articles.

The editorial board reserves the right to refuse any material for publication and advises that authors should retain copies of submitted manuscripts and correspondence as material cannot be returned. Final decision about acceptance or rejection rests with the editor-in-chief and editorial board. By submitting an article for publication author declares that the submitted work is original and not being considered elsewhere for publication and has not been published before.

Recommended for publication by the Centre for European Reforms Studies (protocol of the general meeting No. 07 03.07.2019)

© European Reforms Bulletin, 2019

© Authors of articles, 2019

Table of contents

Avramenko O.V. Electronic document as a source of evidence in administrative judiciary	2
Berlach A.V. Normative and law support the administrative and legal regulation of the newly-introduced electricity market in Ukraine	7
Kostyakov I.A. Certain aspects of administrative and legal regulation in the provision of security services in foreign countries	12
Kravchenko K.V. To the question of the legal status of courts of appeal instance in the administrative legal procedure of Ukraine	17
Krivda R.G., Zaiets O.M. Features of detecting and seizing traces of biological origin during the investigation of criminal offenses	22
Nefedova A.V. Subjects of administrative offenses on motor transport	31
Sarnatskiy M.A. Principles for administrative and legal regulation of bankruptcy state policy in Ukraine	36
Sidorenko A.O. Legal regulation of blood donorship by the Cabinet of Ministers of Ukraine: topical issues and perspectives	41
Simchuk V.P. Customs security: concepts and place in Ukraine's national security system	46
Sobko G.M. Social security threats to crime	50
Veselova L.U. Administrative and legal protection in the field of cyber security	54
Babanina V. Definition and types of the subjects of realization of the criminal legislation	59
Sirko R. Concerning the Release of the Parties from Liability in the Field of Transport by Rail	65
Hayder S. Classification of Civil Servants in Ukraine and Iraq	70
Melnichenko A.M. Administrative and Legal Foundations of Combating Organized Crime in Ukraine	75
Teteryatnyk H.K. Emergencies: Theoretical-Methodological and Legal Approaches to Definition and Classification	79
Martynenok D.O. Circumstances to be Established at the Initial Stage of the Investigation of Criminal Activity of Paramilitary Groups	83

EMERGENCIES: THEORETICAL-METHODOLOGICAL AND LEGAL APPROACHES TO DEFINITION AND CLASSIFICATION

Hanna K. Teteryatnyk

Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, Ukraine

e-mail: roksolanna@ukr.net

Abstract. The article analyzes the concept of emergencies as a real manifestation of dangers that have significant consequences, significantly affect the economy, politics, social life in a given area. Doctrinal and normative definitions of emergencies are analyzed, it is concluded that the classifier, regardless of the causes of emergencies, uses a narrow understanding of their impact in terms of objects related to civil protection. It is noted that emergencies are divided by the nature of the origin of events into: man-made nature; natural character; social nature; military nature. Based on the analysis of normative legal acts of national and international legislation, it is established that the normative consolidation of international emergencies has not been directly reflected in the current legislation of Ukraine. The expediency of normative-legal consolidation of the concept of "emergency" is proved, which should become a unifying category, which can denote special, crisis, extraordinary conditions and circumstances that become the basis for emergency legal regimes and laid down in the modern concept of emergency legal regimes. In addition, at the legislative level, this will ensure the unity of the normative interpretation of such circumstances and conditions.

Keywords: emergencies, emergency conditions, emergency measures, force majeure, legal facts, classifier

Постановка проблеми та її актуальність. Надзвичайні ситуації є не тільки невід'ємною складовою суспільного та людського буття, яка несе серйозні наслідки, але й тією вихідною категорією, яка лежить в основі прийняття уповноваженими державними органами рішення про введення надзвичайних правових режимів.

Згідно офіційної статистики ДСНС За офіційними даними ДСНС упродовж 2018 року в Україні зареєстровано 128 надзвичайних ситуацій які відповідно до Національного класифікатора «Класифікатор надзвичайних ситуацій» ДК 019:2010 розподілилися на: техногенного характеру - 48; природного характеру - 77; соціального характеру - 3. Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 168 осіб (з них 40 дітей) та постраждало 839 осіб (з них 401 дитина) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам надзвичайних ситуацій присвячена значна кількість робіт учених: А. В. Басова, О. Г. Брателя, Л. І. Василькевича, В.В. Коліжака, В. Я. Комарницького, С. О. Кузніченка, В. В. Мацюка, А. М. Мул, Ю. В. Михайловської, А. С. Спаського, А. С. Філіпенко, І. О. Шаповалової та інших.

Мета статті полягає в отриманні наукового результату у вигляді теоретичних положень щодо поняття надзвичайної ситуації та їх класифікації.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до словників етимологія походження поняття надзвичайна ситуація має наступні визначення та синоніми: «надзвичайний – виключний, досить великий, переважаючий все. Спеціально для будь-чого призначений, не передбачений звичним перебігом подій» [2, с.151]. «Ситуація – пізнолатинське «*situatio*»: положення, сполучення умов і обставин, що створюють певну обстановку, положення» [3, с.623].

Ученими надаються визначення надзвичайних ситуацій як реального прояву небезпек, які мають значні наслідки, суттєво впливають на економіку, політику, соціальне життя на певній території [4, с.17]; сукупність небезпечних для особи, суспільства й держави негативних наслідків, що вимагають для свого врегулювання введення надзвичайних правових режимів на певній території [5, с.18].

А. Б. Спаський, характеризуючи надзвичайні ситуації як фактичну умову динаміки правовідносин визначає такі її фактори: *наявність шкоди* (реальної, потенційної, неминучої, надзвичайної), *або велика імовірність її настання*; *існування сукупності об'єктів, які знаходяться в реальній або імовірній небезпеці* (життя та здоров'я людей, їх права та свободи, матеріальні та духовні цінності суспільства, суверенітет, територіальна цілісність держави, тощо); *наявність наслідків* (незворотних, негативних, стійких, істотних та ін.), які створюють сприятливі умови для активізації злочинності, виникнення паніки, втрати державними органами довіри тощо, *або велика імовірність їх настання* [6, с.132].

Відповідно до п. 24 ч. 1 ст. 2 Кодексу Цивільного захисту України (далі - КЦЗУ): «Надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою,

аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності» [7].

Відповідно до Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 вони поділяються за характером походження подій на: техногенного характеру; природного характеру; соціального характеру; воєнного характеру [7].

Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій: 1) державний; 2) регіональний; 3) місцевий; 4) об'єктовий [7; 8].

У ст. 1 ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» [9], ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» до таких відносяться збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [10] дається розширене тлумачення щодо тих подій, які обумовлюють введення таких режимів. Для випадків проведення широкомасштабної АТО та ООС взагалі не визначаються надзвичайні ситуації, а вказуються лише передумови та мета таких надзвичайних правових режимів.

Події, пов'язані із окупацією частини територій України, збройним конфліктом у Донецькій та Луганській областях, який має ознаки змішаного збройного конфлікту міжнародного та не міжнародного характеру, не враховані у чинному Класифікаторі надзвичайних ситуацій. Зазначене дає засновки для твердження про наявність нормативних прогалин щодо визначення та класифікації надзвичайних ситуацій, які є підставами запровадження надзвичайних правових режимів.

А. С. Філіпенко звертає увагу на те, що «...правильно визначена за допомогою класифікаційних ознак надзвичайна ситуація, буде мати свій особливий ступінь суспільної небезпеки, що в свою чергу на практиці дозволить оцінювати масштаб НС, визначити сили та засоби, які необхідні для її подолання, а також органи управління, які відповідають за організацію аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Але від чіткого визначення класифікаційних ознак, залежать не тільки певні дії, а й порядок їх підготовки» [11, с. 54-55].

Учені зазначають, що необхідним є формування нових підходів до визначення соціальних та воєнних надзвичайних ситуацій потребує доопрацювання, оскільки вони є надзвичайно абстрактними і не враховують реалій сучасних подій, пов'язаних з подіями на Донбасі [12, с.34]. На нашу думку, саме «надзвичайна ситуація» має стати тією уніфікуючою категорією, якою можуть бути позначені особливі, кризові, екстраординарні умови та обставини, які стають підставами для надзвичайних правових режимів та покладений у сучасну концепцію надзвичайних правових режимів. Крім того, на законодавчому рівні це забезпечить єдність нормативного тлумачення таких обставин та умов. При цьому необхідно враховувати, що рішення про виключність (надзвичайність) розуміється як рішення у вищому сенсі, тобто воно виходить не з тези про те, що рішення має бути похідним від змісту загальної норми права (норм права, які діють у ситуаціях ординарної життєдіяльності суспільства та держави), адже вона не здатна повною мірою вловити абсолютне виключення і, виходячи з цього, обґрунтувати рішення, що зазначений випадок є виключним. І у зазначеному випадку така виключність не є фактичним станом, а перформативно породжується суб'єктивним судженням, який встановлює певну фактичність у статусі крайнього випадку [13, с.44].

Екстраполюючи зазначену тезу на питання визначення надзвичайної ситуації як фактичної підстави надзвичайного правового режиму, роз'яснимо власні міркування: не стільки сама надзвичайна ситуація породжує реакцію державних органів, спрямовану на її усунення, припинення та відновлення нормальних умов життєдіяльності, а рішення відповідних державних органів, винесені у визначеному законом порядку, які є юридичною підставою для запровадження надзвичайних правових режимів. І таке рішення обумовлюється як наявністю та характером, ступенем ризиків і наслідків певної надзвичайної ситуації, так і рішенням уповноважених органів державної влади щодо її виключності і єдиної можливої реакції держави у вигляді введення певного надзвичайного правового стану.

Як було зазначено вище, існуюча нормативна класифікація не відповідає сучасній концепції надзвичайних ситуацій, вказує на прогалини в основних «надзвичайних» законах, у яких законодавець уникає термінологічного визначення фактичних підстав введення надзвичайних правових режимів. З урахуванням багатофакторності надзвичайних ситуацій, які можуть бути підставами введення певного надзвичайного правового режиму, слід констатувати наявність гібридних надзвичайних ситуацій, які включають у себе ознаки різних за характером походження подій. До таких, на наше переконання, відноситься надзвичайна ситуація, що стала підставою введення режимів АТО та ООС, детермінантами якої є низка обставин, які можуть бути віднесені до соціальних, політичних, військових.

Рівень та форми загроз обумовлених надзвичайною ситуацією корелюють із наступними ознаками надзвичайних правових режимів: ступенем розширення дискреційних повноважень органів державної влади (та створення нових органів) задля досягнення мети введення такого режиму, ступенем обмеження конституційних прав і свобод, законних інтересів людини і громадянина, юридичних осіб (порівняно з нормальними умовами життєдіяльності суспільства і держави) та використовуваними особливими методами та механізмом правового регулювання.

Висновки. Таким чином, існуючу класифікацію надзвичайних ситуацій доцільно доповнити таким різновидом надзвичайної ситуації, як надзвичайна ситуація гібридного характеру. Пропонуємо наступне визначення: надзвичайна ситуація гібридного характеру – порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене сукупною дією різних за природою (походженням) факторів (природних, техногенних, соціальних, політичних, воєнних).

Необхідним є також доповнення класифікацій надзвичайних ситуацій, визначених у п. 6. Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:210, затверджених Наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 № 457 «надзвичайна ситуація гібридного характеру», а також розробити та доповнити Класифікатор надзвичайних ситуацій за рівнями складності обстановки, що склалася внаслідок впливу негативних чинників, а також наслідків, що можуть наступити або наступили внаслідок такої ситуації.

References:

1. Informatsiyno – analitychna dovidka pro vynyknennya NS v Ukraini u 2018 rotsi.: statystychna informatsiya Derzhavnoyi sluzhby Ukrainy z nadzvychaynykh sytuatsiy [Information and analytical information on the occurrence of emergencies in Ukraine in 2018] statistical information of the State Service of Ukraine for Emergencies. Retrieved from <https://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-kvartal/87968.html> [in Ukr.].
2. Kuznichenko S. O. ed., 2011. Nadzvychayni administratyvno-pravovi rezhymy: zarubizhnyy dosvid ta ukraïns'ka model [Extraordinary administrative-legal regimes: foreign experience and Ukrainian model] : Monohrafiia. Odesa: : ODUVS. P. 324 [in Ukr.].
3. Slovar' inostrannykh slov [Dictionary of Foreign Words]: v 18 tt. M. 1989. P. 624 . [in Russ.].
4. Brushlinskiy N.N., Semikov V.P. Problemy sozdaniya i fugktsionirovaniya avariynykh sluzhbb [Problems of the creation and functioning of emergency services]. Problemy bezopasnosti pri chrezvychaynykh situatsiyakh. 1990. Vyp 1. P. 16-19. [in Ukr.].
5. Matsyuk V.V. Normatyvno-pravovi zasady vzayemodiyi Sluzhby bezpeky Ukrainy ta Natsional'noyi hvardiyi Ukrainy u nadzvychaynykh sytuatsiyakh sotsial'noho kharakteru. [Normative and legal bases of interaction of the Security Service of Ukraine and the National Guard of Ukraine in social emergencies]. dyss. ... kandt. yuryd. nauk, Dnipro, 2015. P.200 [in Ukr.].
6. Spas'kyy A. S. Pravovydnoosyny za uchastyu orhaniv vnutrishnykh sprav u nadzvychaynykh sytuatsiyakh: teoretyko-pravovyy aspekt. [Legal relations with the participation of law enforcement agencies in emergencies: theoretical and legal aspect]. dyss. ... dokt. yuryd. nauk. KH., 2001. P.287 [in Ukr.].
7. Kodeks tsyvil'noho zakhystu Ukrainy [Code of Civil Protection of Ukraine] vid 02.10.2012 № 5403-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> [in Ukr.].
8. Klasyfikator nadzvychaynykh sytuatsiy DK 019:2010: Nakaz Derzhavnoho komitetu Ukrainy z pytan' tekhnichnoho rehulyuvannya ta spozhyvchoyi polityky [Classifier of emergencies DK 019: 2010] vid 01.01.2011. Retrieved from: [https:// zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text) [in Ukr.].
9. Pro pravovyy rezhym nadzvychaynoho stanu: Zakon Ukrainy [About the legal regime of the state of emergency] vid 16.03.2000 № 1550-III. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> [in Ukr.].
10. Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu: Zakon Ukrainy [On the legal regime of martial law] vid 12.05.2015 № 389-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukr.].
11. Filipenko A. S. Administratyvno-pravove rehulyuvannya zakhystu naselennya i terytoriy vid nadzvychaynykh sytuatsiy tekhnogennoho ta pryrodnoho kharakteru. [Administrative and legal regulation of protection of the population and territories from emergencies of technogenic and natural character]. dyss. ... kandt. yuryd. nauk. Irpni'. 2008. P.287 [in Ukr.].
12. Kolizhak V.V. Evolyutsiya pidkhodiv shchodo klasyfikatsiyi nadzvychaynykh sytuatsiy. [Evolution of approaches to the classification of emergencies]. Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka. 2015. № 1. P. 31-36. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2015_1_6. [in Ukr.].
13. Yarekeyev A.V. Metafizika chrezvychaynogo polozheniya v filosofii V. Ben'yamina [Metaphysics of a state of emergency in the philosophy of V. Benjamin]. Sotsiodinamika. 2019. № 1. P.. 42-48. Retrieved from: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=28662 [in Russ.].

Чрезвычайные ситуации: теоретико-методологические и правовые подходы к определению и классификации.

Тетерятник Анна Константиновна, e-mail: roksolanna@ukr.net

Одесский государственный университет внутренних дел, г. Одесса, Украина

Аннотация: В предлагаемой статье проанализировано понятие чрезвычайных ситуаций в режиме реального проявления опасностей, которые имеют значительные последствия, существенно влияют на экономику, политику, социальную жизнь на определенной территории. Выделены фактические и юридические признаки чрезвычайных ситуаций, которые их характеризуют.

Отмечено, что чрезвычайные ситуации делятся по характеру происхождения событий на: техногенного характера; природного характера; социально-политического характера; военного характера.

Доказана целесообразность методологического и нормативного использования понятия «чрезвычайная ситуация», как унифицирующей категории, которой могут быть обозначены особые, кризисные, экстраординарные условия и обстоятельства, являющиеся одним из оснований для введения чрезвычайных правовых режимов. Кроме того, на законодательном уровне это обеспечит единство нормативного толкования таких обстоятельств и условий.

Предложено авторское определение гибридной чрезвычайной ситуации и дополнения в Классификатор чрезвычайных ситуаций.

Ключевые слова: чрезвычайные ситуации, чрезвычайные условия, чрезвычайные меры, чрезвычайные правовые режимы, классификация.